

سرشناسه	معتمد، لیلا، ۱۳۵۳
عنوان و نام پدیدآور	مراتب هستی از دیدگاه افلاطون، ارسطو، ابن سینا و سهروردی / لیلا معتمد (کولیوند)
مشخصات نشر	خرم آباد، قلم اعظم: ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	۳۳۵ ص
شابک	ISBN:978-622- 6129-51-0
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه
موضوع	فیلسوفان -- دیدگاه درباره هستی شناسی
موضوع	Philosophers -- Views on ontology
موضوع	فیلسوفان اسلامی -- دیدگاه درباره هستی شناسی
موضوع	Muslim philosophers -- Views on ontology
موضوع	هستی شناسی
موضوع	Ontology
ه بندی دیوبی	BD ۳۳۱
ردیفی کرده	۱۱۱
شماره کتاب شناسی ملی	۵۸۶۰۹۵۰

انتشارات، قلم اعظم

مراتب هستی از دیدگاه

افلاطون، ارسطو، ابن سینا و سهروردی

پژوهش و تالیف

لیلا معتمد

انتشارات قلم اعظم، همراه: ۰۶۶۶۸۰۴۲۷۵

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه، چاپ اول ۱۳۹۸

آماده سازی و طرح جلد: هادی ندری، چاپ و صحافی: عباس

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۲۹-۵۱-۰۰

بها: ۳۵۰۰۰ تومان

مرکز چاپ و نشر:

خرم آباد، خیابان انقلاب، نرسیده به خیابان رازی (جزام سابق) جنب بیمه ما

همراه: ۰۹۱۶۹۸۰۴۲۷۵

فهرست

صفحه	عنوان
۱۵	شرح حال نگارنده
۱۷	مقدمه
۲۱	کلیات
	بخش اول
	افلاطون (پارتون)
۲۹	وجود و موجود
۳۰	هستی‌شناسی افلاطون
۴۴	هستی و نیستی
۴۶	مراتب هستی از دیدگاه افلاطون
۴۹	مرتبه خود اشیاء محسوس
۵۱	اسباب ایجاد جهان مادی
۵۵	دلیل آفرینش جهان
۵۶	عالم ایده یا هستنده‌های حقیقی
۵۸	جایگاه ایده‌ها در عالم هستی
۶۰	چگونگی ارتباط ایده‌ها با اشیاء مادی

۶۴	ارتباط ایده‌ها با هم دیگر
۶۶	راه‌های شناخت ایده‌ها
۶۸	تفاوت ایده‌ها با کلیات
۶۹	ارتباط ایده‌ها با واحد، خیر و صانع
۶۹	تحلیل ایده‌ها در رساله‌ها
۹۳	ایده خیر یا خوب

بخش دوم ارسطو (آریستوتلس)

۱۰۱	خداشناسی و رجوع به نام در متافیزیک ارسطو
۱۳۵	حقیقت موجود به مسو موجود
۱۴۸	موجود بماهو موجود
۱۴۸	فلسفه
۱۵۰	علل چهارگانه
۱۵۴	بدیهی بودن موجود
۱۵۴	اشتراک موجود
۱۵۵	در تشکیک موجود
۱۵۷	معانی موجود
۱۵۷	موجود بالعرض
۱۶۰	موجود به معنای صادق
۱۶۱	موجود به معنای قوه و فعل
۱۶۴	معانی قوه
۱۶۵	موجود بالقوه

۱۶۸	موجود بالفعل
۱۶۹	تقدم بالفعل بر بالقوه
۱۷۰	جهات مختلف تقدم فعلیت بر قوه
۱۷۲	موجود به تعداد شکل های مقولات
۱۷۴	حقیقت مقولات
۱۷۵	منشأ مبدا مقولات
۱۷۶	جایگاه مقولات ارسطو
۱۷۷	مقسم مقولات ارسطو
۱۷۹	توضیح چیستی و بی چیستی
۱۸۰	تعریف جوهر
۱۸۲	خواص جوهر
۱۸۳	اقسام جوهر کدامند ؟
۱۸۵	کلیات از نظر ارسطو
۱۸۸	جواهر محسوس
۱۹۳	شبهات صور ارسطو و مثل افلاطون
۱۹۴	تفرد موجودات
۱۹۵	نسبت ماده و صورت
۱۹۷	ترکیب جسم
۱۹۷	شوق هیولی به صورت از نظر ارسطو
۱۹۷	ارسطو و جواهر نامحسوس
۲۰۲	نیاز حرکت به محرک از دیدگاه ارسطو
۲۰۳	اثبات محرک نامتحرک اول را بیان کنید

- ۲۰۴ کیفیت تحریک محرک اوّل
- ۲۰۵ وحدت محرک اوّل
- ۲۱۰ علم متحرک اوّل (خدا)
- ۲۱۲ نتیجه گیری کلی از هستی شناسی و مراتب آن از نظر ارسطو

بخش سوم

ابن سینا (اویسینا)

- ۲۱۷ وجه موضوع بودن
- ۲۱۷ موجود بما هو موجود برای فلسفه
- ۲۱۹ احکام موجود
- ۲۱۹ بدیهی بودن موجود
- ۲۲۰ معانی موجود
- ۲۲۰ موجود به معنای عَرَض
- ۲۲۱ جایگاه معقولات ارسطویی از نظر ابن سینا
- ۲۲۳ تقسیم هستی به واجب و ممکن
- ۲۲۴ هستی و چستی جوهر
- ۲۲۴ تعریف جوهر
- ۲۲۶ خاصیت جوهر
- ۲۲۷ اقسام جوهر
- ۲۳۱ اشاره به بحث از هیولی
- ۲۳۳ ترکیب جسم از هیولی و صورت
- ۲۳۳ درآمدی بر برهان وصل و فصل
- ۲۳۶ اثبات هیولی بر اساس برهان وصل و فصل

۲۳۷	معانی اتصال
۲۳۹	ترکیب جسم
۲۴۲	در نفی شوق هیولی به صورت از دیدگاه ابن سینا
۲۴۴	ابن سینا و دیدگاه وی در مورد نیاز حرکت به محرک
۲۴۸	جواهر نامحسوس
۲۴۹	در کیفیت حرکتی متحرک اول از دیدگاه شیخ الرئيس
۲۵۰	وحدت متحرک اول
۲۵۴	چگونگی پیدایش عناصر از مبدأ نخستین
۲۵۵	دیدگاه ابن سینا درباره پیدایش هستی از واحد
۲۵۹	مراتب هستی از دیدگاه ابن سینا
۲۶۰	در صدور هستی از واحد

بخش چهارم

سهروردی (شیخ اشراق)

۲۶۳	موضوع فلسفه، وجود یا نور، چرا؟
۲۷۵	تفاوت انوار
۲۷۶	آیا انوار قاهر ثابت اند یا متغیر هستند؟
۲۷۸	علت این انوار چیست و چگونه صادر می شود؟
۲۷۸	دلایل اثبات این انوار
۲۸۳	نفس ناطق فلکی
۲۸۹	عالم جواهر غاسق، برزخ و جسم
۲۸۹	الف- تعریف جسم و برزخ
۲۹۰	ب- علت برازخ

بخش پنجم

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

- ۲۹۳ نگاهی اجمالی به مراتب هستی از دیدگاه ارسطو
- ۲۹۵ موجود بماهو موجود موضوع فلسفه
- ۲۹۶ علل موجود
- ۲۹۷ وجوه تصرع علل چهارگانه ارسطویی
- ۲۹۸ احکام موجود
- ۲۹۹ مشکک شدن موجود
- ۲۹۹ معانی موجود نزد ارسطو
- ۳۰۰ موجود به معنای صادق (است)
- ۳۰۱ صادق و کاذب مربوط
- ۳۰۱ موجود به معنی قوه و فعل : و تمایز میان قوه و فعل
- ۳۰۲ معانی قوه
- ۳۰۳ موجود بالفعل
- ۳۰۴ تقدم بالفعل بر بالقوه
- ۳۰۵ موجود به معنای معقولات ارسطویی
- ۳۰۶ تعریف جوهر
- ۳۰۷ خاصیت جوهر
- ۳۰۷ اقسام جوهر
- ۳۰۹ کلیات
- ۳۰۹ جواهر محسوس از دیدگاه ارسطو
- ۳۱۰ در مورد صور ارسطویی و مثل افلاطونی

۳۱۱	در تفرد موجودات
۳۱۲	نسبت ماده و صورت
۳۱۲	در ترکیب جسم
۳۱۳	شوق هیولی به صورت
۳۱۳	جواهر نامحسوس
۳۱۳	ماهیت حرکت
۳۱۴	کامل ترین حرکت
۳۱۵	نیازمند بودن حرکت به حرکت
۳۱۵	اثبات حرکت نامتناهی
۳۱۵	کیفیت تحریک محرک
۳۱۶	وحدت محرک اول
۳۱۷	علم محرک اول
۳۱۸	بساط محرک اول
۳۱۹	نگاهی اجمالی به مراتب هستی از دیدگاه ابن سینا
۳۱۹	موجود بما هو موجود
۳۲۰	اعراض موجود بما هو موجود
۳۲۰	موضوع فلسفه بودن موجود بما هو موجود
۳۲۱	بدیهی بودن موجود
۳۲۱	موجود بالعرض
۳۲۲	جایگاه معقولات ارسطو از دیدگاه ابن سینا
۳۲۳	در خاصیت جوهر
۳۲۵	ترکیب جسم

- ۳۲۵ برهان قوه و فعل ابن سینا
- ۳۲۶ ابن سینا و نفی شوق هیولی بر صورت ارسطو
- ۳۲۷ جواهر نامحسوس
- ۳۲۷ کاملترین حرکت
- ۳۲۸ نیاز حرکت به محرک
- ۳۲۸ اثبات محرک، نامتحرک اول
- ۳۲۸ وحدت محرک اول ارسطو از دیدگاه ابن سینا
- ۳۳۱ منابع و اخذ

اهمیت «مراتب» در فلسفه و بیان هدف آن

فلسفه کشمکش میان عقول و اندیشه‌های بزرگان دانش است. مخصوصاً در فلسفه اسلامی این نکته بارزتر می‌باشد، و برتر از کشمکش و جدال و مسابقه در میدان افکار هیچ چیز برای پیشرفت علم و صنعت مفیدتر نمی‌باشد، مخصوصاً اگر روح صداقت و صراحت همچون ناظری امین بر افکار و اندیشه‌ها حکمرانی کند، همچنان که فلسفه اسلامی نخستین وسیله برای پیشرفت تمدن اسلامی بوده است که پایه و اساس تمدن‌های عصر ما می‌باشد. علاوه بر این حل مشکلات فمردن خود را هم به حل مشکلات علمی می‌باشد.

ما بعد الطبیعه که شاخه‌ای از فلسفه می‌باشد در گسترده‌ترین تعریف آن، پژوهش در کنه وجود و چیستی هستی است. و همینطور به گمان بسیاری نظری پیرامون غایت وجود می‌پردازد و یکی از مهمترین مسائلی که در آن مطرح شده است، درباره چیستی خداوند و هستی و چیستی جهان و مراتب موجودات آفرینش است. پس همه جهات هستی موضوع فلسفه می‌باشد و وجود با همه عظمتش و با تمام گستردگی‌اش میدان بررسی و جستجوی آن می‌باشد. به همین دلیل هر فیلسوفی از جهتی از جهات هستی و مراتب آن بحث می‌کند اما فیلسوف در اصل هستی که آیا از شی موجود شده است یا از لاشی؟

و آیا هستی حادث است یا قدیم؟ و آیا وجود ماده صرف است و روح از عوارض آن می‌باشد و یا وجود روان محض است و ماده، صورتی از آن است؟

یا هستی عبارت از ماده و روان؟ و یا ماده و روان موجود هستند به هستی و رای خود؟ و یا اینکه نه ماده و نه روح است بلکه وهم و خیال است؟ (مانند آنچه عده‌ای از سوفیها ایشان گمان داشته‌اند) و آیا جهان هستی به تصادف وجود یافته است یا به وسیله قدرت قادری دانا و توانا؟ این قادر چه کسی است، و صفاتش کدام است؟ و رابطه با جهان از چه نوعی می‌باشد؟ میزان حسن و قبح، نیک و بد و حق و باطل و خیر و شر چیست؟ و جز اینها از مباحث کلی الهی اخلاقی، طبیعی و ریاضی. و خلاصه کلام آن که، موضوع فلسفه و ماورای آن، سرانجام خود انسان است. آراء و افکار فلاسفه در مورد هستی چگونه است آیا مشابه است؟ متفاوت؟ در مواجهه شدن با این گونه سؤالات آن گروه که از حقیقت وجود و چیستی آن، مراتب آن سؤال می‌کردند مرا به سوی خود سوق دادند و معطوف خود ساختند، بدین ترتیب برای یافتن پاسخ آن سؤالات بر آن شدم که پایان نامه دوره کارشناسی ارشد خود را به عنوان «مراتب هستی از دیدگاه؛ افلاطون، ارسطو، ابن سینا و سهروردی» انجام دهم و پی گیر نظریات و آراء و اقوال بزرگان و صاحب نظران این دو گروه از فلاسفه یونان و اسلام از زمان پیدایش فلسفه اسلامی شدم.

دلیل انتخاب دو فیلسوف یونان و دو فیلسوف اسلامی

با توجه به این که یونان باستان خاستگاه فلسفه است بنابراین می‌بایست در این جستجو و پژوهش از دیدگاه‌های فلاسفه یونان مطلع گردم. و در ادامه علقه دینی و اسلامی‌ام باعث شد که به بررسی نظرات دو فیلسوف مسلمان هم بپردازم. و پاسخ مطابق با شریعت دینی را در آن جستجو نمایم. ابن سینا و سهروردی دو فیلسوف بزرگ اسلامی از مؤثرترین و پایه گزارترین مکاتب فلسفی اسلامی بوده‌اند گرچه مبنای فلسفه آنان فلسفه یونان بوده، اما آنها با نوآوری و ابتکارات فکری و استدلال‌های عقلی و شهودی خود تلاش نموده‌اند که

هر چه بیشتر تفکرات فلسفی را با تعالیم دینی تطبیق دهند و تبیینی عقلی و منطبق با شریعت برای تعالیم اسلام بیان نمایند. به همین دلیل است که دیگر فلسفه از این فیلسوفان پیروی و تأسی نموده‌اند و در واقع رهرو و شارح دیدگاه‌ها و آثار فلسفی آنان بوده‌اند. و اگر هم چیزی بر آن افزوده‌اند، در بنیاد و ساختار نظریه آنان تغییر بنیادی و اساسی ایجاد نکرده‌اند.

روش تحقیق

روش تحقیق در این رساله کتابخانه‌ای است و روند آن به صورت تاریخی - تحلیلی و نقلی می‌باشد که با توجه به سیر تاریخی موضوع بررسی دیدگاه‌ها در مورد هستی = (وجود) و مراتب هستی و تدریجی که در آن دیدگاه‌ها پدید آمده است، مبتنی است بر بررسی نظریه‌های افلاطون، ارسطو، ابن سینا و سهروردی. و بیان برخی از اقوال آنها در این باره، به عنوان شاهد مثال، و یا تنمیه تحلیل نظریات آنها در مورد هستی. مشکل عمده در طی به انجام رساندن این اثر عدم دسترسی به متن و مآخذ بود که همین امر سبب طولانی شدن زمان انجام کار شد.

دستاوردهای تحقیق

وجوه امتیاز این تحقیق، می‌توانیم به موارد زیر اشاره کنیم: ۱- در این اثر - که می‌شود که عمده‌ترین نظریات افلاطون، ارسطو، ابن سینا و سهروردی را در مورد هستی و دیدگاه آنها از لحاظ مراتب هستی و تقسیم‌بندی آن را بیان کنیم.

۲- همچنین بعد از بررسی و تحلیل دیدگاه هر فیلسوف، قطعاتی از سخنان آنان که درباره هستی و مراتب آن ذکر شده و می‌توان به برخی از آن سخنان از جهت تصدیق تحلیل، و به برخی دیگر برای تکمیل تحلیل استناد نمود.

۳- برای نقل قول از هر فیلسوف تا حد امکان سعی شده است از آثار خود فیلسوف استفاده شود و همچنین نقل اقوال بعضی فلاسفه که به زبان عربی است آمده و به تحلیل آن پرداخته‌ایم. بدون لطمه زدن به آن تعالیم و هر گونه استدلال کفر آمیز.

مروری بر مباحث

کتاب حاضر در مجموع از یک مقدمه، کلیات، و پنج بخش فراهم آمده است که بخش اول مختص به افلاطون و از چندین قسمت تشکیل شده است و بخش دوم ارسطو، بخش سوم ابن سینا و بخش چهارم سهروردی می‌باشد و بخش آخر هم نتیجه گیری و جمع بندی می‌باشد.

تا آنجا که شأن مطلب اقتضا می‌کند است، به صورت اجمالی، ابتدا به بیان دیدگاه‌ها پرداخته و سپس سعی شده است که مقایسه و مقارنه‌ای میان دیدگاه فلاسفه یونان (افلاطون و ارسطو) و فلاسفه مسلمان (ابن سینا و سهروردی) و تشابه و تفاوت آنها را تا حد امکان شرح بررسی شود.

و در آخر نتیجه گیری شود. (لازم به ذکر است که در مباحث هر فیلسوف تحلیل هر مبحث به عمل آمده است).

همچنین از جناب آقای دکتر فلسفی، جناب آقای مهندس محسن تولیوند، و ناشر فعال و فرهنگ دوست آقای محمدباقر حسنونند و همچنین از همه اساتید و همکاران مشاور و شریفم و اهل خرد و تفکر و فرهنگ سپاسگزارم که مرا در راستای نشر و ایجاد این اثر یاری نمودند.